

OP ÉÉN DOEL GERICHT

'Gij dan zult volmaakt zijn,
gelijk uw hemelse Vader volmaakt is.' (Mattheus 5:48)

Jurjen Beumer februari 1996

In de afgelopen weken heeft steeds de Bergrede centraal gestaan. De Bergrede, dit prachtige stuk bijbel uit Mat 5-7. Wie geen christen meer wil zijn, dit achter zich gelaten heeft / wie de kerk de rug heeft toegekeerd omdat het allemaal teveel werd, de Bergrede blijft voor velen een lievelings-gedeelte, min of meer de samenvatting van alles wat met het **doen** van het geloof heeft te maken. 'Als we ons daar allemaal eens aan zouden houden', is dan de redenering, wat zou de samenleving er dan goed uitzien, wat zou die kerk een ander gezicht hebben. Er bestaat zoets als een Bergrede-christendom: de grote schrijver Leo Tolstoj was er een vertegenwoordiger van, en ook Mahatma Gandhi, de grote Hindoe prees de Bergrede.

Velen willen niet dat geloof met al die dogma's, niet die kerk met al die franje erop en eraan, maar alleen de zuivere ethiek, het pure handelen in de geest van de Bergrede, geheel in de lijn van de Meester die deze woorden sprak, dáár gaat het om, en we hebben onze handen daar al meer dan vol aan.

Zo kent iedere godsdienst haar grote documenten: de tien geboden van de Joden, de vijf zuilen van de Islam, de vier edele waarheden van de Boeddha, de Bergrede van de christenen. Wat zou de wereld er anders uitzien als deze woorden niet bestonden. Wat zou het koud en kil in de wereld zijn als niet bepaalde grote figuren deze woorden **belichaamd** hadden, tot vlees en bloed hadden gemaakt. Mozes, Jezus, Boedha, Mohammed. Want verheven ideeën zijn aardig, maar ze ten uitvoering brengen verlegt de koers van de wereldgeschiedenis. Godsdiensten zijn als het ware grote uitroepetekens op de atlas van het leven, op de globe die door het universum draait. Welke kant gaat het op? De godsdiensten geven een richting aan, ze beklemtonen heel sterk de humaniteit, de menselijkheid van mens en wereld.

Al deze documenten vertegenwoordigen het allerbeste dat de mensheid in huis heeft. En nu komt het, we moeten daar goed op letten: ze worden nooit zomaar de wereld ingeslingerd, maar altijd gezegd **binnen** de context, in de kring van die godsdienst zelf, de Bergrede ook. Er staat in 5:2 dat Jezus zijn **discipelen** leerde, zijn directe volgelingen.

Dat is heel belangrijk om op te letten, want godsdiensten en religies (ook het christendom, die vaak voorop!) hebben een heel sterke neiging om in het tegendeel om te slaan wanneer ze zich met anderen, met andersdenkenden gaan bemoeien. Het is een heel merkwaardig gegeven, het allerbeste kan ook het allerslechtste worden. We kennen daar zelfs een spreekwoord voor: het bederf van het beste is het slechtste. Er ontstaan dan oorlogen; **godsdienst**-oorlogen trekken een spoor van bloed door de geschiedenis. Moslims en hindoes die elkaar afmaken, nog steeds, in Pakistan en omgeving. Joden en Arabieren (Moslims) die elkaar willen kelen in het Midden-Oosten. Maar ook binnen de eigen godsdienst: protestanten en katholieken die water en vuur voor elkaar zijn in Noord-Ierland, de strijd laait weer op. Of nog dichterbij huis, rechtzinnige hervormden en betweterige gereformeerden die het samen-op-weg-proces van twee kerken willen tegenhouden, ook in onze stad. En allemaal, allemaal zwaaien ze fanatiek met hun heilige geschriften, ze verbranden elkaars heilige boeken waarin n.b. al die prachtige woorden over vrede, vrijheid en verdraagzaamheid staan. Godsdienstig **fanatisme** (dat altijd uitloopt op fundamentalisme, d.i. wij hebben de waarheid) is de doodsteek voor menselijkheid, want in zo'n klimaat moeten anderen worden zoals jij, bekeerd, desnoods met het zwaard. **Tolerantie** en **vrijheid** zijn de grondwoorden van elke godsdienst, en precies dat staat te lezen in deze documenten van hoop die ik net noemde. Tolerantie en vrijheid, dát precies hebben de grote figuren in de godsdiensten belichaamd, Jezus voorop.

Verdraagzaamheid en vrijheid zijn eigenschappen die in de *leerschool van het geloof* geleerd en elke

dag opnieuw gepraktiseerd moeten worden. En precies die leermomenten daarover gaat het in de Bergrede. In de praktijk van elke dag kan getoetst worden hoe het je vergaat in deze leerschool.

Hoe bijv. je houding is tegenover de moslims in deze stad. Misschien voel je je wel superieur. Ga je één mijl met ze mee, of twee (5:41)? Of moet je nog aan die eerste mijl beginnen.

Of leef je oog om oog, tand om tand? (5:38) Ik wel, heel vaak. Ik sta dan niet open voor de ander, leef verschanst achter mijn eigen muur van gelijk en gelijk hebben.

Is je ja ja en je nee nee? (37) Tjonge, wat moeten we vaak schipperen, eindeloos schipperen, de kool en de geit sparen, voor de lieve vrede leven. Moeilijk hoor, dat ferme ja en nee. Het is riskant om je nek uit te steken en tegen de stroom in te gaan.

De Bergrede vindt plaats in de kleine dingen van het leven. Het mag geen loodzware last zijn die ons neerdrukt, vol met geboden en verboden waar je nooit aan kunt voldoen, nee, de zaligsprekingen en alles dat u de afgelopen weken gehoord heeft zijn *uitnodigingen*. Ze worden niet van de daken geschreeuwd tegen anderen, maar geoefend in eigen kring. Hier en nu, vandaag en morgen. Oefeningen in de leerschool van het geweten, in de kring van de geloofsgemeenschap. Kleine stapjes om vrijheid en verdraagzaamheid op jezelf te veroveren, waardoor jezelf per dag meer mens wordt. Moeilijk? Zeker, je valt weer terug, maar je staat weer op. Je buurman en buurvrouw doen mee, de gemeenschap steunt je bij je pogingen.

In ons stuk van vandaag staan (volgens veel uitleggers) de twee hoofdaccenten van de Bergrede bij elkaar. In het ene gaat het over het 'meer dan het gewone' (5:47) doen, het andere volgt er direct op, 'Jullie dan zullen volmaakt zijn, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.' (48)

In dat laatste lijkt alles samengevat: Jezus wil ons leren **op één doel gericht te zijn**, zo zou je dat woordje 'volmaakt' kunnen vertalen, 'op één ding gericht'. Zoals Jezus zelf geheel en al op **Eén** gericht was, op zijn hemelse Vader (of Moeder). Zijn hele doen en laten kreeg richting vanuit dat Ene perspectief, er zat geen bijgeluid aan, geen ruis, geen kras op de plaat, geen sneeuw op het scherm, geen storingen, nee, Jezus stond geheel afgestemd op die ene goddelijke Stem die zei: *jij bent mijn beminde*. (3:17) Daarom ging hij veertig dagen de woestijn in, trok hij zich terug, om steeds dat opnieuw te leren en te verstaan, om steeds opnieuw die Ene Stem op te vangen.

Hoort U die Stem, ik? Is er contact tussen U en God? Bent U op één ding gericht? Zou het kunnen zijn dat U die Stem niet hoort, niet die Stem die U Beminde noemt, omdat er inderdaad teveel ruis en storing is? Dat uiteindelijk die bijgeluiden zo overheersend zijn geworden dat we niks meer horen, of de storingen voor waarheid aannemen?

En wanneer dat gebeurt lieve mensen, wanneer we zo potdicht zitten, dan missen we ook het omgekeerde, dat namelijk óók God op één ding is gericht; op mensen, op u en mij. 'Jij dan zult volmaakt (op één doel gericht) zijn, zoals je hemelse vader volmaakt (op één doel gericht) is.' Voelt u wat er aan de hand is, ervaart u de wisselwerking? God, de Eeuwige zelf, schiet bressen in ons gesloten wereldbeeld. God is maar op één doel gericht, nee, op één méns gericht, Jezus, en Jezus opent met zijn bergrede het volledige uitzicht op God. Een geweldig panorama ontvouwt zich onder onze ogen als we staan op die berg van de bergrede. Zo wil God naar ons en deze wereld kijken. Beneden op de begane grond slaan we elkaar bijna dood, maar vanaf de berg wordt gezegd, heb je vijanden lief. Elkaar dood slaan en naar het leven staan is het gewone, het alle-daagse, dagelijks op de tv, in de krant en heimelijk in ons hart, maar jullie, doen jullie eens méér dan het gewone, verleg die koers eens, laat eens zien dat mensen Beminden van de Eeuwige zijn, dat godsdiensten dienstbaar moeten zijn aan dat perspectief van vrijheid en tolerantie. Godsdienst is mensendienst, mensendienst is godsdienst.

Zonder afzender (God) wordt de Bergrede een tot een soort politiek verkiezingsprogramma. Zonder belichaming (Jezus) gaat de Bergrede als een molensteen om onze nek hangen. In de hoofdstukken die volgen zien we **Iemand** afdalen van die berg van de bergrede om de woorden te leven. Van dag tot dag volgen wij die Ene Mens, Jezus, op zijn weg door het leven, althans we proberen dat. We zien hoe zijn 'ja' en onze ja's bijna verdrinken in de valse 'nee's van de wereld; we zien hoe zwaar hij het had bij die tweede mijl, hij kreeg een kruis op zijn rug gelegd, via dolorosa, zijn en onze weg van smarten. En zijn vijanden die hij meer dan gewoon lief had? Zij hem niet, integendeel, roestige spijkers sloegen ze door zijn handen en voeten. Zie je het, voel je en merk je het, hoezeer zijn levensweg de jouwe is. Hij kent je door en door, hij is je maatje, je buddy, hij is bij je om het vol te houden en om die weg van jou, ondanks alles, naar één doel te leiden, naar, zo hij zei, 'het huis van mijn vader'. Zo brengt hij jou en deze wereld thuis, met de bergrede als kompas, als leidraad, als document van hoop. En langzaam, heel langzaam leren we zijn weg als onze weg verstaan.

Ik heb een vriend (Henri Nouwen) die op dit moment een boek aan het schrijven is over het circus, met name over een groep trapeze-werkers in het circus. (In zijn boek *Met de dood voor ogen*, Tielt 1993, p.73/74 vertelt hij er al iets over) Toen ik dit circus voor het eerste in Freiburg zag, raakte ik zo onder de indruk van hun luchtacrobatie dat ik me in de pauze aan hen voorstelde als een van hun grote fans. Ze nodigden mij uit bij hun training, gaven me vrijkaartjes, boden mij een maaltijd aan en stelden voor dat ik in de nabije toekomst een week met hen mee zou reizen. Ik zei ja ... en we werden goede vrienden. Op een dag zat ik met Rodleigh, de leider van de groep, in zijn caravan te praten. Hij zei: "Als ik spring, moet ik absoluut vertrouwen op degene die mij moet vangen. Jij denkt misschien, net als de meeste toeschouwers, dat ik de grote ster ben van de trapeze. Maar de echte ster is Joe, die me vangt. Hij moet me op het exacte moment uit de lucht plukken als ik mijn verre sprong naar hem maak." "Hoe lukt dat?" vroeg ik. "Wel," zei Rodleigh, "het geheim is dat ik het vangen geheel aan Joe overlaat en zelf niets doe. Als ik na mijn salto's op Joe afkom, moet ik gewoon mijn armen en handen uitstrekken en wachten tot hij me vangt en me veilig thuis brengt." "Dus jij doet niets!" zei ik verbaasd. "Niets, herhaalde Rodleigh. "Het ergste wat een springer kan doen, is proberen de vanger te vangen. Het is niet de bedoeling dat ik Joe vang. Joe moet mij vangen. Als ik Joe's polsen zou vastgrijpen, zou ik ze kunnen breken, of hij zou de mijne kunnen breken. Dat zou het einde zijn voor ons beiden! Een springer moet springen en een vanger vangen, en de springer moet met uitgestrekte armen en open handen erop vertrouwen dat zijn vanger er zal zijn. Op één doel gericht zijn is vertrouwen op de vanger. Ons leven én sterven lijkt op dat springen, het is vertrouwen op de vanger. Wees niet bang, bedenk dat je beminde zonen en dochters van God bent. Hij zal er zijn als je de sprong naar hem waagt. Probeer niet hem te grijpen. Hij zal jou grijpen ... Streck alleen je armen en handen uit, en heb vertrouwen.'

